

1 Wat is het Oude Testament en waarom zou je het bestuderen?

Hoofdstukoverzicht

- **Canon: wat is de Bijbel?**
  - Definitie van 'canon'
  - Criteria voor canoniciteit
  - De samenstelling van de canon
  - De Hebreeuwse en de christelijke indeling van het Oude Testament
- **Inspiratie: hoe werd de Bijbel geschreven?**
  - De neo-orthodoxe theorie
  - De dictaattheorie
  - De beperkte-inspiratietheorie
  - De theorie van de volledige, woordelijke inspiratie
- **Overdracht van de tekst: hoe kregen we de Bijbel?**
  - De zorg van de kopiisten voor de tekst van het Oude Testament
  - Overbrenging in de originele talen
  - Vertaling in andere talen
- **Hermeneutiek: hoe interpreteren we de Bijbel?**
  - Gebruik de grammaticaal-historische methode
  - Begrijp de context
  - Bepaal het literaire genre
  - Interpreteer beeldspraak
  - Laat de Schrift de Schrift uitleggen
  - Ontdek hoe de tekst kan worden toegepast in deze tijd

Doelstellingen

Na dit hoofdstuk bestudeerd te hebben, moet je in staat zijn:

- de criteria voor canoniciteit te vergelijken;
- de meest voorkomende inspiratietheorieën te beoordelen;
- voorbeelden te geven van het overbrengen van de tekst;
- de belangrijke functie van de kopiist in het overbrengingsproces uit te leggen;
- de belangrijkste overwegingen bij het interpreteren van het Oude Testament te benoemen.

apocriefe

canon

‘Zorg dat je de feiten kent’, prentte de leeraar Engels op de middelbare school ons in. ‘De belangrijkste vragen die je jezelf moet stellen zijn “wie, wat, wanneer, waar, waarom en hoe”.’

Dat was een goed advies bij het schrijven van een essay. Het is ook een goed advies bij het bestuderen van de Bijbel. De meeste studenten zouden het niet in hun hoofd halen een essay te schrijven zonder de basale feiten te kennen. Zo moeten we ook niet beginnen het Oude Testament te bestuderen voordat we kennis hebben genomen van enkele basale feiten.

Dit hoofdstuk behandelt vier fundamentele vragen die iedere student moet kunnen beantwoorden. Wat is de Bijbel? Hoe kwam de Bijbel tot stand? Hoe kwam de Bijbel tot ons? Hoe moeten we de Bijbel interpreteren? We zullen ons concentreren op de antwoorden op die vragen, in het bijzonder met betrekking tot het Oude Testament.

Canon: wat is de Bijbel?

Op het eerste gezicht lijkt dit een simpele vraag. We weten immers wel wat de Bijbel is. Het is een verzameling van zesenzeftig boeken – negenendertig in het Oude Testament en zevenentwintig in het Nieuwe Testament. De Bijbel begint bij Genesis en eindigt bij Openbaring.

Er is niet altijd overeenstemming geweest over de vraag welke boeken precies in de Bijbel thuishoren. Een vraag is bijvoorbeeld of de **apocriefe** boeken – de extra boeken in de rooms-katholieke Bijbels – deel uitmaken van de Bijbel. Stel dat een archeoloog een andere brief van Paulus zou ontdekken? Zou die brief aan de Bijbel worden toegevoegd? Hoe hebben joden en christenen aanvankelijk vastgesteld welke boeken een onderdeel moesten zijn van de Bijbel? Als we dit soort vragen stellen, brengen we de kwestie van de **canon** ter sprake.

Definitie van ‘canon’

Het woord ‘canon’ komt van het Hebreeuwse woord *qaneh* en het Griekse woord *kanon*. Beide woorden duiden oorspronkelijk een rietstengel of een maatstok aan. Zoals een rietstengel als stan-

daardmaat zou kunnen dienen, zo was de bijbelse canon een standaard voor geloof en levenspraktijk. Mensen konden hun leven toetsen aan wat de Bijbel vroeg.¹ Verder kon het woord ‘canon’ een standaard aanduiden waaraan de bijbelse geschriften moesten voldoen.

Criteria voor canoniciteit

Toen God Zijn Woord ging openbaren door middel van gewone mensen werd het belangrijk te weten welke boeken van Hem afkomstig waren en welke boeken slechts meningen van mensen doorgaven. Langzamerhand ontstond overeenstemming over goede criteria voor canoniciteit.

Criterion 1: Geschreven door een profeet of een persoon met profetische gaven

Een boek dat deel uitmaakte van de canon moest geschreven zijn door een profeet of een persoon met profetische gaven. Mensen kunnen Gods wil onmogelijk kennen, behalve wanneer Gods Geest hun verstand verlicht. Gods Geest moest de hand gehad hebben in het schrijfproces. Zijn aanwezigheid stond er garant voor dat het voltooide product Gods waarheid was en Gods boodschap accuraat overbracht.

Criterion 2: Geschreven voor alle generaties

Een boek dat deel uitmaakte van de canon moest alle generaties raken. Gods boodschap kon niet exclusief bestemd zijn voor één generatie. Als een boek inderdaad Gods Woord zou zijn, moest het relevant zijn voor mensen van alle tijden. De auteur kon het werk geschreven hebben voor een bepaald gehoor, maar als het Gods Woord was, konden allen die het lazen de inhoud met vrucht toepassen op hun eigen leven.

Criterion 3: Geschreven in overeenstemming met voorgaande openbaring

Een boek dat deel uitmaakte van de canon kon de boodschap van voorgaande openbaringen van God niet tegenspreken. Als bijvoorbeeld een nieuw geschrift dat de pretentie had van God afkomstig te zijn, het onderricht van Genesis zou tegenspreken, kon het niet Gods Woord zijn. Gods waarheid is immers onveranderlijk. Nieuwe openbaring zou meer aan het licht kunnen brengen over Gods plan en bedoelingen, maar zou nooit in strijd kunnen zijn met oude openbaring.

Indeling van het Oude Testament

Hebreeuwse namen van de boeken	Hebreeuwse volgorde en classificatie	Bijbelse volgorde en classificatie	Beschreven perioden
In het begin Dit zijn de namen Hij riep In de woestijn Dit zijn de woorden	Thora Genesis Exodus Leviticus Numeri Deuteronomium	Genesis Exodus Leviticus Numeri Deuteronomium	Wet (Pentateuch) vanaf het begin tot ca. 1400 v.Chr.
Jozua Richteren 1 Samuël 2 Samuël 1 Koningen 2 Koningen	Vroegere profeten Jozua Richteren 1 Samuël 2 Samuël 1 Koningen 2 Koningen	Jozua Richteren Ruth 1 Samuël 2 Samuël 1 Koningen 2 Koningen 1 Kronieken 2 Kronieken	Historische boeken 1400-1380 v.Chr. 1380-1050 v.Chr. 1200-1150 v.Chr. 1100-1010 v.Chr. 1010-971 v.Chr. 971-853 v.Chr. 853-560 v.Chr. 1010-971 v.Chr. 971-539 v.Chr. 539-450 v.Chr. 445-410 v.Chr. 483-474 v.Chr.
Jesaja Jeremia Ezechiël Hosea Joël Amos Obadja Jona Micha Nahum Habakuk Zefanja Haggaï Zacharia Maleachi	Latere profeten Jesaja Jeremia Ezechiël Hosea Joël Amos Obadja Jona Micha Nahum Habakuk Zefanja Haggaï Zacharia Maleachi	Job Psalmen Spreuken Prediker Hooglied Jesaja Jeremia Klaagliederen Ezechiël Daniël	Poëtische boeken en wijsheidsboeken geen specifieke periode Grote profeten 739-530 v.Chr. 627-580 v.Chr. 586 v.Chr. 593-570 v.Chr. 605-530 v.Chr.
Lofliederen Job Spreuken Ruth Het lied der liederen Prediker Ach! Esther Daniël Ezra Nehemia 1 Annalen 2 Annalen	Geschriften Psalmen Job Spreuken Ruth Hooglied Prediker Klaagliederen Esther Daniël Ezra Nehemia 1 Kronieken 2 Kronieken	Hosea Joël Amos Obadja Jona Micha Nahum Habakuk Zefanja Haggaï Zacharia Maleachi	Kleine profeten 760-730 v.Chr. 500 v.Chr. 760 v.Chr. 586 v.Chr. 770 v.Chr. 740-700 v.Chr. 650 v.Chr. 605 v.Chr. 627 v.Chr. 520 v.Chr. 520-518 v.Chr. 470-460 v.Chr.

De samenstelling van de canon

Door de bovenstaande principes toe te passen bepaalden de Hebreëen min of meer welke boeken tot het Oude Testament behoorden en welke niet. Toch heerste er onder het volk nog enige onzekerheid op dit punt. Bij bepaalde gelegenheden kwamen joodse leiders bijeen om deze en andere kwesties te behandelen. Zo'n ontmoeting vond blijkbaar tegen het einde van de eerste eeuw n.Chr. plaats in Jamnia.

De leerschool van Jamnia

Jamnia (het tegenwoordige Javneh) ligt aan de zuidwestelijke kust van Israël. De stad werd een belangrijk, invloedrijk centrum van de joodse gemeenschap na de val van Jeruzalem in 70 n.Chr. Geleerden debatteren nog over wat zich precies afspeelde in Jamnia, maar ze zijn het er wel over eens dat de leerschool niet vaststelde welke boeken behoorden tot het Oude Testament. Het is blijkbaar eerder zo dat men officieel bevestigde welke boeken

neo-orthodoxie

transcendent

evangelische
richting

dictaattheorie

al generaties lang erkenning hadden gevonden. Met andere woorden: de leer- school bekrachtigde officieel bepaalde boeken, maar daarmee bevestigden de geleerden slechts wat naar hun oordeel altijd al voor waar werd aangenomen.²

De Hebreeuwse en de christelijke in- deling van het Oude Testament

Het Hebreeuwse en het christelijke Oude Testament bevatten hetzelfde materiaal. De boeken zijn echter in verschillende volgorde opgenomen. We weten niet waarom dit is gebeurd. Het hiervoor afge- beelde schema geeft een vergelijking. In de Hebreeuwse versie worden de boeken verdeeld in drie groepen: de Wet, de Profe- ten en de Geschriften. In de christelijke ver- sie worden de boeken verdeeld in vijf groep- en: de Wet, historische boeken, poëtische boeken, Grote profeten, Kleine profeten.

Inspiratie: hoe werd de Bijbel geschreven?

Hoe inspireerde Gods Geest de menselijke auteurs bij het schrijven van de heilige ge- schriften? Bij het stellen van deze vraag hebben we het over het begrip inspiratie. De Bijbel getuigt op veel plaatsen zelf geïnspireerd te zijn door Gods Geest. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de woorden van Paulus in 2 Timotheüs 3:16: 'Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is.' Jammer genoeg beschrijft de Bijbel niet pre- cies hoe God de menselijke schrijvers heeft geïnspireerd. Welke rol speelden de auteurs bij het schrijven van de Bijbel? In welke mate gaf de Geest van God hun de vrijheid op hun eigen manier te schrijven? Degenen die de Schriften hebben bestudeerd om een antwoord te krijgen op deze vragen, hebben een groot aantal theorieën ontworpen.

Vier van de meest voorkomende theorieën volgen hierna.

De neo-orthodoxe theorie

Samenvatting

De **neo-orthodoxie** ontstond aan het begin van de twintigste eeuw, deels als reactie op

het geringschattende liberale denken over het goddelijk gezag. Karl Barth en Emil Brünner zijn de belangrijkste aanhangers van deze theorie.³

Zij stelden dat God volkomen **transcen- dent** is; dat wil zeggen dat Hij totaal van ons verschilt en Zich aan ons voorstel- lingsvermogen onttrekt. We kunnen alleen dan iets van Hem begrijpen als Hij Zich aan ons openbaart, zoals Hij dat deed in Jezus Christus.

Een belangrijk verschil tussen de neo-orthodoxie en de **evangelische richting** is dat de laatste stelt dat de Bijbel het Woord van God is, terwijl de neo-orthodoxie be- weert dat de Bijbel getuigt van het Woord van God, ofwel het Woord van God bevat. Wanneer mensen in bijbelse tijden God er- voeren, schreven ze hun ervaringen zo goed mogelijk op. Beperkte mensen als ze waren, bevatten hun beschrijvingen soms tegenstrijdigheden of vergissingen. Noch- tans helpen die verslagen andere mensen God beter te begrijpen. Als anderen God daardoor opnieuw ervaren, worden die verslagen opnieuw Gods Woord.

Evaluatie

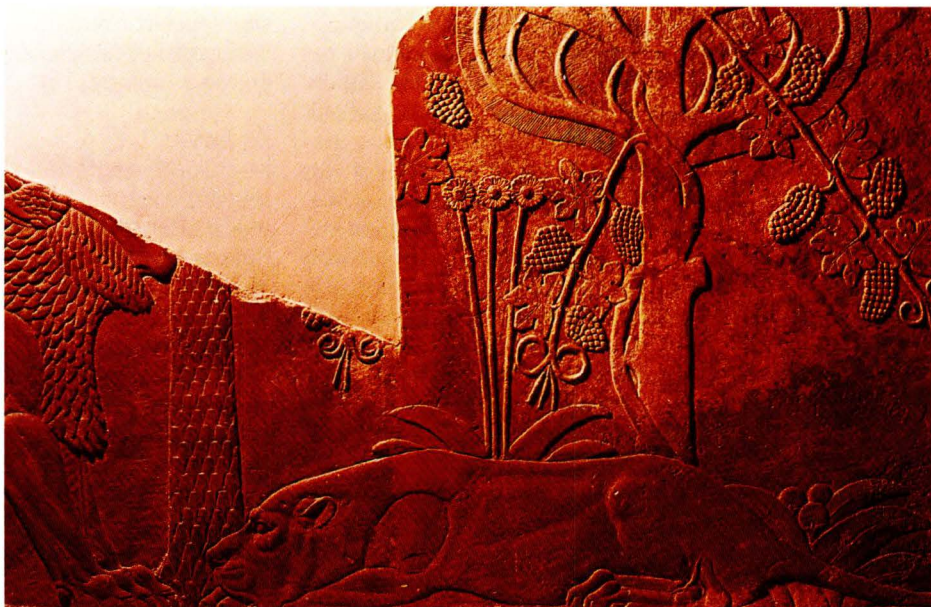
We hebben waardering voor de hoogstaan- de opvattingen van de neo-orthodoxie over God. De Bijbel is echter meer dan een getui- ge van God. Het is Gods Woord, zoals de Bijbel dat van zichzelf getuigt in 2 Timo- theüs 3:16-17. De Bijbel stelt dat toen God Zich openbaarde, mensen, geïnspireerd door de Heilige Geest, Zijn boodschap op- schreven (2 Petr. 1:20-21). Dat konden ze doen omdat God Zich aanpaste aan hun be- perkte begrip. De neo-orthodoxie slaagt er dus niet in een sluitende verklaring voor de bijbelse gegevens te vinden.

De dictaattheorie

Samenvatting

De **dictaattheorie** suggereert, zoals het woord al zegt, dat God de Bijbel eenvou- digweg dicteerde aan menselijke schrij- vers. God koos bepaalde individuen uit om Zijn Woord vast te leggen en Hij gaf hun precies de door Hem gewenste woor- den. De schrijvers noteerden alleen wat God hun dicteerde. Deze opvatting is wel- iswaar niet gepubliceerd, maar ze is popu- lair in bepaalde kringen van het conser- vatieve christendom.

Reliëf met een leeuw en een leeuwinn, Ninevé, ca. 645 v.Chr. Jezus' woorden in Mattheüs 12:41 betekenen dat het boek Jona meer is dan een parabel.

Volledige, woordelijke inspiratie

Evaluatie

Het is waar dat de Schrift soms suggereert dat God een precieze woord-voor-woord-boodschap aan bepaalde schrijvers heeft doorgegeven. (Jer. 26:2; Openb. 2:1, 8). In andere situaties stond Hij schrijvers toe hun eigen persoonlijkheid in hun geschriften te leggen (Gal. 1:6; Fil. 1:3, 4, 8). Toch zorgde de Heilige Geest ervoor dat het voltooide werk Gods bedoeling accuraat door gaf. De dictaattheorie steunt dus op enige bijbelse gronden, maar niet op alle.

De beperkte-inspiratietheorie

Samenvatting

Het idee van beperkte inspiratie houdt in dat God het denken van de bijbelschrijvers inspireerde, maar niet noodzakelijkerwijs ook de woorden die ze gebruikten.⁴ God leidde de auteurs bij het schrijven, maar gaf hun de vrijheid Zijn gedachten op hun eigen wijze te verwoorden. Doordat de auteurs deze vrijheid bezaten, kunnen de historische details in hun geschriften fouten bevatten. De Heilige Geest garandeerde echter dat de leerstellige gedeelten van de Schrift foutloos werden weergegeven en zodoende was Gods boodschap van verlossing gewaarborgd.

Evaluatie

De theorie van de beperkte inspiratie erkent dat bepaalde mededelingen in de

Schrift moeilijk met elkaar in overeenstemming kunnen worden gebracht. De vraag is nu of de beste oplossing is toe te geven dat er fouten in de Bijbel staan. De Bijbel legt grote nadruk op historische details. Zo staat of valt Paulus' betoog in Romeinen 5:12-21 met het geloof in een historische Adam. Jezus' woorden in Mattheüs 12:41 betekenen dat het boek Jona niet zomaar een parabel is, maar dat een profeet van vlees en bloed, Jona, echt preekte tegen de Ninevieten. Bovendien hebben archeologische vondsten vaak vermeende problemen in de Bijbel opgelost. We kunnen dus het beste uitgaan van de betrouwbaarheid van de hele Bijbel en verder bewijs afwachten dat de veronderstelde tegenstrijdigheden kan verklaren.

De theorie van de volledige, woordelijke inspiratie

Samenvatting

Evenals andere opvattingen gaat de theorie van de **volledige, woordelijke inspiratie** ervan uit dat de Heilige Geest samenwerkte met schrijvers bij het produceren van de Bijbel. De woorden 'volledig' en 'woordelijk' karakteriseren de bijzondere betekenis die deze opvatting toekent aan inspiratie.⁵

'Volledige inspiratie' wil zeggen dat goddelijke inspiratie zich uitstrekt over heel de Schrift, van Genesis tot Openbaring. God

leidde de auteurs niet minder bij het opschrijven van historische details dan bij het behandelen van leerstellige onderwerpen. 'Woordelijke inspiratie' betekent dat ook de woorden die de schrijver gebruikte goddelijk geïnspireerd zijn. Er is echter een verschil met de dictaattheorie. De schrijvers hadden andere woorden kunnen kiezen en God gaf hun vaak de vrijheid hun persoonlijkheid mee te laten spreken. De Heilige Geest leidde het schrijfproces echter zo dat de woorden die zij kozen de bedoeling van God precies weergaven.

Volledige, woordelijke inspiratie stelt dus dat God heel de Bijbel heeft geïnspireerd. Die inspiratie strekte zich uit tot de woorden die de auteurs kozen, maar God gaf de auteurs enige vrijheid om te schrijven in overeenstemming met hun persoonlijke

Vroege manuscripten van bijbelse teksten werden op dit soort rollen geschreven.

stijl. Tegelijkertijd leidde Hij het schrijfproces zo dat het eindproduct Zijn boodschap getrouw weergaf.

Evaluatie

De theorie van de volledige, woordelijke inspiratie lijkt het beste recht te doen aan wat de Bijbel over inspiratie zegt. Deze theorie erkent het menselijke element in de Schrift en erkent voorts dat de verschillende schrijvers in hun eigen stijl schreven. Maar ook wordt gesteld dat de Heilige Geest de uiteindelijke auteur van de Bijbel is. De Geest bewoog mensen Gods boodschap van liefde en verlossing door te geven aan een wereld die dat Evangelie zo hard nodig had.

De betekenis van volledige, woordelijke inspiratie

Deze leer is van grote betekenis voor de christenen in onze tijd. In de eerste plaats wil deze leer zeggen dat we eropaan kunnen dat de Bijbel betrouwbare informatie geeft. De Bijbel geeft inzicht in de geschiedenis van Gods volk en beschrijft ook Gods plan met de wereld en met ons leven. Hij onthult het verheven doel van ons leven en zegt ons hoe we kunnen leven naar Gods wil.

In de tweede plaats zegt de theorie dat de Bijbel gezag heeft. Omdat de Bijbel Gods Woord is spreekt hij met goddelijk gezag. De Bijbel roept ons op hem te lezen, de betekenis ervan te doorgronden en ons aan zijn gezag te onderwerpen. Of we ons onderwerpen of niet, de Bijbel blijft Gods waarheid. De Bijbel stelt ons voor de keus: Gods wil te gehoorzamen of ons daartegen te verzetten. Gods dienaar Mozes noemde Gods Woord leven (Deut. 32:47). Welke keus maak jij?

Overdracht van de tekst: hoe kregen we de Bijbel?

Wij kunnen de Bijbel lezen dankzij het nauwgezette werk van veel individuen in een groot aantal generaties. Deze mensen, kopiisten genaamd, schreven Gods Woord handmatig over en daarbij besteedden ze veel zorg aan een accurate overdracht.

Een herdersjongen ontdekte in 1947 bij toeval de eerste van de Dode Zeerollen in een grot in de kliffen boven Qumran, bij de Dode Zee. Archeologen onderzochten vervolgens grotten in de omgeving en vonden meer rollen.

overdracht

masora

Thora

De zorg van de kopiïsten voor de tekst van het Oude Testament

De kopiïst in de oudheid

Kopiïsten speelden een belangrijke rol in de oudheid.⁶ Betrouwbare **overdracht** van accurate informatie was in die samenleving van groot belang. Koningen rekenden erop dat kopiïsten hun edicten goed opschreven. Zakenmensen hadden kopiïsten nodig om belangrijke transacties vast te leggen. Fouten konden ernstige politieke, economische en andere gevolgen hebben. De kopiïsten die in de oudheid de bijbelse teksten overschreven, geloofden dat ze Gods woorden overschreven. Als gevolg daarvan besteedden ze grote zorg aan het bewaren van de exemplaren die ze hadden gekregen. Een van de belangrijkste groepen kopiïsten was die van de masoreten.

De masoreten

De masoreten (500 n.Chr.-1000 n.Chr.) besteedden veel aandacht aan het behouden van de aan hen toevertrouwde tekst van het Oude Testament.⁷ Ze wilden zorgen voor een goed begrip van de tekst en voor een betrouwbare overdracht van de tekst aan volgende generaties. Ze kregen hun naam van de **masora**, een ingewikkeld systeem dat ze ontwikkelden om hun doel te bereiken.

De masoreten namen drie stappen om tekst accuraat over te brengen. Ten eerste ontwikkelden ze een systeem voor het schrijven van klinkers. Tot dan toe kende het geschreven Hebreeuws alleen maar medeklinkers, hoewel soms enkele medeklinkers werden gebruikt om bepaalde klinkers aan te duiden. De masoreten ontwierpen dit klinkersysteem om de mondelinge overdracht van voorgaande generaties in geschreven vorm vast te leggen.

Ten tweede ontwierpen de masoreten een systeem van accenten in de Hebreeuwse tekst. Deze accenten hielpen de lezer bij het uitspreken van de tekst, maar toonden ook de onderlinge relatie van woorden en uitdrukkingen in een zin. Zo verduidelijkten ze een groot aantal moeilijke passages. Ten derde ontwikkelden de masoreten een systeem van gedetailleerde noten. Deze noten maakten het mogelijk te controleren of een tekst accuraat was gekopieerd. Tegenwoordig kunnen we met behulp van een computer of een kopieerapparaat identieke exemplaren van een manuscript produceren, maar de masoreten moesten dat handmatig doen.

Het Hebreeuwse woord voor 'kopiïst' betekent 'teller', en de masoreten telden elk woord van de tekst. Ze wisten bijvoorbeeld dat de **Thora** – de eerste vijf boeken van het Oude Testament – 400.945 letters bevatte. Ze wisten dat het middelste

Aramees

Akkadisch

Amoritisch

Fenicisch

Ugaritisch

Ammonitisch

Moabitisch

Arabisch

masoretische tekst

Samaritaanse Pentateuch

Dode Zeerollen

Septuaginta

Pentateuch

woord van de Thora het Hebreeuwse woord was dat vertaald is met 'zocht' in Leviticus 10:16. Ze wisten dat de middelste letter van de Thora stond in het Hebreeuwse woord dat vertaald is met 'buik' in Leviticus 11:42. Terwijl wij dat soort kennis maar triviaal vinden, wisten de masoreten dat dergelijke informatie vitaal was voor hun zorgvuldige bewaring van Gods Woord. We zouden dankbaar moeten zijn voor hun noeste arbeid.

Overdracht in de originele talen

Het grootste deel van het Oude Testament werd oorspronkelijk geschreven in het Hebreeuws, hoewel enkele gedeelten (Gen. 31:47b; Ezra 4:8-6:18; 7:12-26; Jer. 10:11b; Dan. 2:4b-7:28) geschreven werden in het **Aramees**. Zowel het Hebreeuws als het Aramees zijn Semitische talen. Ze behoren tot de taalfamilie waartoe ook het **Akkadisch** (de taal van de Assyriërs en Babyloniërs), het **Amoritisch**, het **Fenicisch**, het **Ugaritisch**, het **Ammonitisch**, het **Moabitisch** en het **Arabisch** behoren.

Veel Hebreeuwse exemplaren van de tekst van het Oude Testament hebben ons bereikt.⁸ Drie ervan zijn van belang voor onze studie: de **masoretische tekst**, de **Samaritaanse Pentateuch** en de **Dode Zeerollen**.

De masoretische tekst

De masoretische tekst is geschreven door de masoreten. De oudste exemplaren van deze tekst dateren uit de periode van even voor 1000 n.Chr. De masoretische tekst is de meest betrouwbare Hebreeuwse tekst die wij bezitten.⁹

De Samaritaanse Pentateuch

Zoals de naam al zegt, ontstond de Samaritaanse Pentateuch bij de Samaritanen. Ze bevat alleen de vijf boeken van Mozes. De Samaritanen kwamen voort uit de gemengde huwelijken tussen joden en vreemdelingen in het gebied van het noordelijke koninkrijk nadat het werd veroverd door Assyrië in 722 v.Chr. Het oudste manuscript van de Samaritaanse Pentateuch dateert van ongeveer 1100 n.Chr., hoewel veel geleerden denken dat het gebaseerd is op een tekst van 200-100 v.Chr.¹⁰ De joden beschouwden de Samaritanen als minderwaardige halfbloeden die hun geloof hadden afgezworen door gemengde huwelijken te sluiten met vreemdelin-

gen. De Samaritanen daarentegen hadden het gevoel dat zij een oudere en meer pure vorm van het geloof bewaarden. Scherpe theologische tegenstellingen waren dan ook onvermijdelijk. De Samaritaanse Pentateuch is zodanig bewerkt dat deze tegenstellingen zichtbaar zijn. De tekst is daardoor een vroege getuige van de wijze waarop de Samaritanen de Pentateuch interpreterden. Om deze en andere redenen is deze tekst niet zo betrouwbaar voor het vaststellen van de originele versie van de Pentateuch.

De Dode Zeerollen

Een herdersjongen ontdekte in 1947 in een grot bij toeval de eerste van de Dode Zeerollen.¹¹ Archeologen onderzochten vervolgens grotten in de omgeving en vonden meer rollen. Deze rollen dateren van ongeveer 200-100 v.Chr. Ze bevatten op z'n minst delen van ieder boek van het Oude Testament, behalve van het boek Esther. Ze geven ook veel informatie over de gemeenschap van Qumran, de plaats waar de rollen werden gevonden. Belangrijk is dat ze de betrouwbaarheid van de masoretische tekst bevestigen.

Vertaling in andere talen

De Septuaginta (LXX)

De **Septuaginta**, een Griekse vertaling van het Oude Testament, dateert van ongeveer 300-200 v.Chr. en is ontstaan in de Egyptische stad Alexandrië.¹² De naam en de afkorting (LXX) zijn ontleend aan het feit dat een team van tweeënzeventig geleerden het vertaalwerk heeft uitgevoerd.

De Septuaginta geeft een belangwekkende, vroege interpretatie van de tekst van het Oude Testament. In bepaalde gevallen konden geleerden moeilijke passages in de masoretische tekst verduidelijken door die tekst te vergelijken met de Septuaginta. Overigens zijn sommige delen van de Septuaginta betrouwbaarder dan andere. Zo is de **Pentateuch** zorgvuldiger vertaald dan de rest van het Oude Testament. Het blijft een mysterie waarom deze verschillen toen al voorkwamen.

De Aramese Targums

De Targums zijn een verzameling van geschriften gebaseerd op de tekst van het Oude Testament. Deze Aramese geschrif-

Targums**hermeneutiek**

ten dateren uit het begin van de jaartelling, hoewel delen ervan van een vroegere datum zijn.¹³

De **Targums** ontstonden in een tijd toen veel joden het Aramees beter verstonden dan het Hebreeuws. Ze voorzagen de Hebreeuwse tekst van interpretaties. Op bepaalde plaatsen bieden de Targums een vrij letterlijke vertaling uit het Hebreeuws. Elders voegen ze commentaar en verhalen toe als ze uitweiden over de betekenis van de tekst. Daarom zijn de Targums in het algemeen geen betrouwbare weergave van de tekst van het Oude Testament, hoewel ze een licht werpen op de vroegste joodse interpretaties.

Hermeneutiek: hoe interpreteren we de Bijbel?

In dit hoofdstuk hebben we tot dusver de begrippen canon, inspiratie en overdracht van de tekst behandeld. We hebben besproken welke boeken het Oude Testament vormen, hoe de Geest van God samenwerkte met de bijbelschrijvers bij het produceren van het Oude Testament en hoe de boeken van het Oude Testament tot ons zijn gekomen.

Maar een belangrijke vraag is nog steeds niet beantwoord: hoe interpreteren we het Oude Testament? Zullen we de tekst altijd begrijpen als we eenvoudigweg beginnen te lezen? Of moeten we bepaalde

Belangrijke vroege teksten van het Oude Testament en hun betekenis

Tekst	Betekenis	Ontstaansdatum	Oudste bekende exemplaar van de tekst
Masoretische tekst	Meest betrouwbare Hebreeuwse tekst	ca. 100 n.Chr.	ca. 1000 n.Chr.
Samaritaanse Pentateuch	Vroege weergave van de Pentateuch, maar met een Samaritaanse invalshoek	200-100 v.Chr.	ca. 1100 n.Chr.
Dode Zeerollen	Delen van elk OT-boek behalve Esther; belangrijk voor het bevestigen van de betrouwbaarheid van andere manuscripten, zoals de masoretische tekst en de Septuaginta	200-100 v.Chr.	200-100 v.Chr.
Septuaginta (LXX)	Vroege Griekse vertaling van het OT; een belangrijke steun bij het vaststellen van de originele tekst	300-200 v.Chr.	300-500 n.Chr.
Targums	Een Aramese vertaling/parafraze van en commentaar op de OT-tekst; niet zo betrouwbaar voor het vaststellen van de OT-tekst	Voor het merendeel 500-1000 n.Chr. maar gedeelten zijn wellicht ontstaan in de eerste eeuwen v.Chr.	Vroegste gedeelten ca. 150 n.Chr.

grammaticaal-
historische
methode

hermeneutische regels, of interpretatie-regels, toepassen?

Niet alle bijbelgeleerden zijn het onderling eens over de betekenis van alle bijbel-gedeelten. De meesten erkennen echter dat bepaalde richtlijnen ons kunnen helpen de betekenis van elke passage vast te stellen. We zullen enkele van de belangrijkste richtlijnen in het kort bespreken.¹⁴

Gebruik de grammaticaal-historische methode

De **grammaticaal-historische methode** probeert de basale, 'gezond verstand' betekenis van een bijbelpassage te vinden door standaardregels van grammatica en zinsbouw toe te passen. De methode probeert te bepalen wat de tekst grammaticaal zegt en wat de historische betekenis ervan is. De methode probeert te achterhalen wat de schrijver destijds heeft bedoeld, door zorgvuldig gebruik te maken van de regels hiernaast.

Hermeneutiek: hoe interpreteren we de Bijbel?

Gebruik de grammaticaal-historische methode

Begrijp de context
de onmiddellijke context
de verder verwijderde context
de historische context

Bepaal het literaire genre

Interpreteer beeldspraak

Laat de Schrift de Schrift uitleggen

Ontdek hoe de tekst kan worden toegepast in deze tijd

Sleutel-begrippen

Sleutel-plaatsen

Jamnia
Assyrië
Qumran
Alexandrië

apocriefe
canon
neo-orthodoxie
transcendent
evangelische richting
dictaattheorie
volledige, woordelijke inspiratie
overdracht
masora
Thora
Aramees
Akkadisch
Amoritisch
Fenicisch
Ugaritisch
Ammonitisch
Moabitisch
Arabisch
masoretische tekst
Samaritaanse Pentateuch
Dode Zeerollen
Septuaginta
Pentateuch
Targums
hermeneutiek
grammaticaal-historische methode
genres

Begrijp de context

De term 'context' heeft betrekking op de woorden en zinnen rondom een woord of een uitdrukking, die ons helpen de betekenis van dat woord of die uitdrukking te begrijpen. Stel dat ik tegen je zeg: 'Vandaag zag ik de grootste *trunk* (slurf van olifant, boomstam, kofferbak van auto) die ik ooit heb gezien.' Wat betekent *trunk* in deze opmerking? Bekeek ik een olifant in de dierentuin? Zag ik een gigantische pijnboom? Of keek ik naar de achterzijde van een grote auto? Zonder context weet je niet wat ik bedoel.

De context is ook belangrijk voor een juiste interpretatie van een bijbelpassage. Bij het bestuderen van de Bijbel is het van belang drie soorten context te onderscheiden: de onmiddellijke context, de verder verwijderde context en de historische context.

De onmiddellijke context

De onmiddellijke context heeft betrekking op de woorden en uitdrukkingen in de zinnen in de onmiddellijke omgeving van